

REFLECTIENOTA

Deze masterproef onderzoekt hoe handgeschept papier een medium kan zijn om in dialoog te gaan met een ruimte: deze vorm te geven, er zorg voor te dragen en een dynamisch geheel te creëren. In tegenstelling tot de traditionele toepassing van papier in interieurs als eerder passief element, beschouw ik het hier als een zintuiglijk en betekenisvol materiaal dat in voortdurende interactie staat met zijn omgeving. Het vertrekpunt is een herdefiniëring van papier binnen de interieurarchitectuur, waarbij kwaliteiten als vergankelijkheid, fragiliteit en flexibiliteit niet als beperking worden gezien, maar als motor voor een meer procesmatige manier van ontwerpen. Deze visie beschouwt interieur niet als een vaststaand eindproduct, maar als een dynamisch geheel dat zich in voortdurende interactie met de

gebruiker ontwikkelt. Ontwerpen ontstaat zo via een proces van “Thinking Through Making”, waarbij de handeling van het maken zelf richting geeft aan het ontwerp. Zorg dragen voor een interieur, of er actief mee bezig zijn, is daarbij geen vervelende bijkomstigheid, maar net de essentie ervan.

Het papier maken stopt nooit: doorheen het hele proces blijf ik papier scheppen. Het is geen voorbereidende fase, maar een voortdurende praktijk die parallel loopt met het vormgeven van de ruimte. Het ritmisch maken wordt zo een manier van denken en ontwerpen, waarbij elk nieuw vel papier mee het interieur vormt. Het interieur kent geen eindstation, maar blijft zich verder ontwikkelen onder invloed van tijd, aanwezigheid, toewijding en gebruik.

Materiaal dat spreekt

Papier wordt bij interieurtoepassingen vaak beschouwd als een passief materiaal: vlak en decoratief. Zeker in de vorm van handgeschept papier, met zijn fragiele structuur, tastbare textuur en veranderlijke karakter, kan het echter op een dynamische manier bijdragen aan de beleving van een ruimte. Zo onderzoek ik hoe het materiaal zelf betekenis genereert en een ruimte mede vormgeeft.

Papier laat zich moeilijk vastpinnen. Het verandert, vervaagt, verkleurt, scheurt. Geen enkel vel handgeschept papier is hetzelfde — elke handeling, elke vezel, elke druk laat sporen na. Die imperfectie en uniciteit is net wat mij aantrekt in het materiaal. Deze insteek is verwant aan een eerder gezamenlijk project met Marie Dewulf (Deconinck & Dewulf, 2024), waarbij we het zeefdrukambacht verkenden. Daar lag de focus op het ritmisch drukken en het repetitieve karakter van het maken. Het plezier vond ik in de herhaling die nooit volledig gelijk is en de imperfecties hieraan gekoppeld. Dit project legde de kiem voor mijn fascinatie voor een repetitieve handeling, sporen en de rol van het lichaam in een ambachtelijk proces — elementen die in dit onderzoek rond papier verder worden uitgediept. Het zelf scheppen van papier vraagt om aandacht, tijd en toewijding. Het proces vertraagt, brengt rust, en schept tegelijk een intense betrokkenheid bij wat ontstaat. Dat gevoel van flow (Csikszentmihalyi, 2020), van volledige overgave aan het maken, verbindt dit project met de bredere praktijk van ambacht.

Deze benadering sluit nauw aan bij de Japanse filosofie Wabi-Sabi (Koren, 1994) waarin het onvolmaakte, tijdelijke en vergankelijke niet alleen aanvaard wordt, maar net gewaardeerd. Het waardeert het weglaten van overbodige details en benadrukt de

overbodige details en benadrukt de schoonheid van imperfectie, een visie die sterk resoneert met mijn omgang met handgeschept papier.

Door in te zetten op handgeschept papier onderzoek ik hoe een interieur vorm kan krijgen via een traag en cyclisch ontwerpproces. Niet als afgeronde compositie, maar als open, gelaagd systeem dat evolueert met de tijd en de gebruiker. Papier wordt daarbij niet enkel tegen wanden gebruikt -zoals in mijn eerder werk rond behang- maar ook als onderdeel van een ruimtelijke installatie: losser van de wand, opgehangen, gedragen door een structuur uit hout of staal, die uitnodigen tot interactie. Die installaties worden dragers van papier, maar ook van verhaal, van herinnering en aanraking. Het interieur ontwikkelt zich zo stap voor stap, in een ritme dat wordt gestuurd door tijd, gebruik en zelfs toeval.

De zoektocht naar traagheid

Het proces van papier scheppen vraagt om vertraging. Niet als gebrek aan efficiëntie maar als bewuste keuze voor aandacht en aanwezigheid. In dit hoofdstuk reflecteer ik op de drijfveren achter mijn ontwerppraktijk, en onderzoek ik hoe een zachtere, meer intuïtieve benadering richting kan geven aan het vormgeven van een ruimte.

Mijn fascinatie voor papier bestaat al langer en groeide dus vanuit het vorig project rond het zeefdrukambacht, waarbij het materiaal en de techniek - en in het bijzonder de imperfectie, tactiliteit en gelaagdheid ervan - centraal stonden. Diezelfde gevoeligheid en onvoorspelbaarheid vind ik terug in het proces van papier scheppen. Dat is meer dan een techniek: het is een manier van denken en ontwerpen die traagheid en imperfectie toelaat. Elk vel draagt de sporen van hoe het werd gemaakt. Het vraagt enerzijds tijd, aandacht, herhaling, maar brengt anderzijds ook rust en roept tegelijk zintuiglijke alertheid op.

Die eigenschappen vertaal ik naar mijn visie op interieur: als iets wat zich ontwikkelt in interactie met zijn gebruiker. Niet als een vaste compositie, maar als een dynamisch geheel waarin beweging, improvisatie en gelaagdheid kunnen ontstaan. Dit sluit aan bij het denken van Tim Ingold, die stelt dat ontwerpen ontstaat via "Thinking Through Making" (Ingold, z.d.), een proces waarbij de handeling van het maken richting geeft aan het ontwerp. Wat dit project in dit opzicht typeert, is dat er geen strikt onderscheid wordt gemaakt tussen ontwerper en gebruiker. Omdat het hier gaat om een ruimte in een omgeving die ik zelf bewoon maar ook vormgeef met handgeschept papier, vervul ik beide rollen tegelijk. Deze samenvallende posities beïnvloeden het ontwerpproces en versterken de wisselwerking tussen maken en ervaren.

Papier wordt in dit project ook letterlijk een drager van verhalen. Kindertekeningen en persoonlijke nota's worden verwerkt in het papier, wat de materialiteit een extra laag geeft: herinnering en een narratief. Zulke sporen tonen dat materiaalkeuze niet neutraal hoeft te zijn. Ze brengen identiteit en creëren ruimte voor persoonlijke betrokkenheid.

Lois Weinthal schrijft in *Toward a New Interior*: “Manufactured and crafted parts of the interior are experienced at the scale of 1:1, and as they are normally situated in rooms, the interior becomes the repository for memories of fully embodied sensory experiences.” (Weinthal, 2011) Vanuit die ervaring ontstond de wens om papier niet enkel als tweedimensionale huid, maar als volwaardig bouw materiaal te benaderen — als medium dat zich verhoudt tot licht, lucht, aanraking en verandering.

Mijn eigen leefruimte, een voormalige stal, fungeert hierbij als laboratorium. De ruwe basis en het ongemak van de plek confronteren me met mijn verwachtingen van comfort, maar bieden tegelijk ruimte voor intuïtieve invulling. In die context blijft het project zich ontwikkelen: een interieur dat niet ‘af’ is, maar zich geleidelijk vult, leegloopt, herschikt — met papier als tastbare vertaling van dat proces.

Ook het werk van Juhani Pallasmaa sluit hier bij aan. In *The Eyes of the Skin* schrijft hij: “The flatness of today’s standard construction is strengthened by a weakened sense of materiality.” (Pallasmaa, 2012) Hij pleit voor een architectuur die de zintuigen aanspreekt en waarin sporen van tijd, gebruik en herinnering zichtbaar mogen zijn. In *An Architecture of the Seven Senses* (Pallasmaa, 1996) beschrijft hij het interieur als een plek waar ervaring zich via het lichaam en de zintuigen opbouwt en betekenis krijgt — een gedachte die in dit project op verschillende manieren meespeelt.

Daarnaast resoneert het project met inzichten uit *Het wilde ding* van Hilde Bouchez (Bouchez, 2017), waarin ze spreekt over dingen die zacht zijn in uitstraling, niet gericht op status, maar op wat onze ziel raakt. Dingen met een zekere onopvallendheid, maar tegelijk geladen met betekenis en betrokkenheid. Handgeschept papier heeft die kwaliteit: het vraagt zorg, het nodigt uit tot traagheid, tot contact.

Ontwerpen in dialoog met papier en omgeving

In mijn ontwerppraktijk ontstaat het interieur via een cyclisch proces van maken, toepassen, ervaren, reflecteren en aanpassen. Papier krijgt verschillende vormen: het wordt met nagels aan muren bevestigd - soms in meerdere lagen over elkaar - of aan een houten frame dat is bevestigd aan de dakspanten, als subtiële verwijzing naar Japanse kamerschermen. Daarnaast wordt het papier ook opgehangen aan een mobiel stalen frame, bevestigd aan in hoogte en lengte verstelbare stalen staven. Dit frame is vrij in de ruimte te plaatsen en biedt zo de flexibiliteit om in te spelen op wisselende omstandigheden zoals licht, wind en gebruik.

Muren die weinig sprekend zijn, zoals de grijze, werden intenser bekleed met papier. Hierdoor 'laadde' ik deze oppervlakken letterlijk op en transformeerde de ruimte. Andere muren benaderde ik op een meer subtiële wijze, geïnspireerd door de architecturale krijstrepen van Bart Lodewijks. Zijn ingrepen zijn geen oppervlakkige sfeeraccenten, maar kleine, gerichte interventies die de perceptie en ervaring van een ruimte fundamenteel veranderen. Deze contrasten tussen grote bekledingen en kleine interventies zorgen voor een gelaagdheid die de ruimte extra betekenis geeft.

Door het werk in mijn eigen leefomgeving ontdekte ik dat papier zich niet passief gedraagt. Het trekt stof en vuil aan, krult bij schommelingen in luchtvochtigheid en temperatuur, en beweegt mee met tocht. Dit vroeg om een flexibele aanpak: het mobiele stalen frame kan ik verplaatsen — bij teveel wind naar een beschutte hoek, of als zonwering bij de grote opening. Zo reageert het interieur voortdurend op zijn omgeving. Gaandeweg merkte ik dat ook mijn houding mee evolueerde: eerder dan me te verzetten tegen de constante veranderingen, leerde ik ze te lezen en ermee te werken. Niet alleen het materiaal, maar ook mijn werkwijze werd zo flexibeler en ontvankelijker voor de omstandigheden.

De gedachte van Richard Sennett dat "Improvisatie de vaardigheid van gebruikers is. Zij maakt gebruik van de manier waarop een modelvorm in de loop der tijd van gedaante verandert" (Sennett, 2009) reflecteert mijn werkwijze. Het interieur is geen eindproduct, maar een continu veranderend geheel, waarin papier en omgeving in dialoog blijven en de gebruiker een actieve rol speelt.

Mijn aanwezigheid in de ruimte heeft geleid tot een dynamiek die verder reikt dan het papier. Mijn kinderen voelen zich aangetrokken tot de ruimte, en zoeken er vaker hun plek. Ook de schapen en paarden in de weide die direct aan de ruimte grenst, komen door mijn frequentere aanwezigheid dichterbij. Hierdoor ontstaat een levendige wisselwerking tussen mens, materiaal en omgeving, waarin de ruimte als het ware meebeweegt met zijn bewoners en de natuur eromheen.

Het maakproces speelt zich steeds in dezelfde ruimte af, wat onderdeel is van een bewuste scenografie. Aanvankelijk schepte ik papier buiten de ruimte, maar omdat dit de fotografische documentatie verwarrend maakte, verhuisde ik het hele proces naar binnen. Zo ontstaat er een coherent visueel verhaal van papier maken, aanbrengen en de interactie met licht en ruimte. Door ook telkens hetzelfde

Het proces is circulair: papier dat krult, vuil wordt of beschadigd, wordt opnieuw verwerkt en geschept tot nieuw materiaal. Zo blijft het interieur zich continu ontwikkelen in samenhang met zijn eigen materiële status.

De visie uit White van Kenya Hara (Hara, 2023) heeft een fundamentele rol gespeeld in mijn keuze voor wit papier. Voor Hara is wit geen leegte, maar het “wit als potentie” – een ruimte van stilte en mogelijkheden, vergankelijkheid en vernieuwing. Deze benadering hielp me wit niet te zien als neutraal of onbeduidend, maar als een actieve drager van licht, schaduw en verandering. Tegelijkertijd is het witte papier in de ruimte een archief van sporen, stof en aanrakingen geworden die het karakter van de ruimte vertellen.

Communicatie en output: inspireren via beeld

Een wezenlijk onderdeel van mijn ontwerppraktijk is de zoektocht naar hoe ik het project kan communiceren en positioneren binnen een bredere context. Hoewel ik nu vooral in mijn eigen leefruimte onderzoek en experimenteer, wil ik met mijn werk ook anderen inspireren en aanzetten tot een dialoog met materiaal, ruimte en proces.

De output van mijn project bestaat voornamelijk uit een omvangrijke fotoreeks die het volledige maakproces en de integratie van papier in de ruimte documenteert. Deze reeks vangt geen eindresultaat, maar legt juist het proces vast: het scheppen van papier in de ruimte, het bevestigen aan muren en frames, en de - al dan niet subtiele - veranderingen door invloeden van wind, zonlicht en gebruik. Door zowel overzichtsbeelden als detailopnames te maken, probeer ik de fysieke, materiële en atmosferische aspecten van het project zichtbaar te maken.

Deze fotografische documentatie fungeert als een middel om het project buiten mijn eigen ruimte te brengen en als een uitnodiging aan anderen om het proces te beleven, te interpreteren en zich erdoor te laten inspireren. Zo wordt de ruimte niet alleen mijn atelier, maar ook een podium voor een bredere dialoog over ambacht, vergankelijkheid en de relatie tussen mens, materiaal en omgeving.

Een praktijk die zorg en zorgzaamheid vraagt

Wat als een interieur nooit 'af' hoeft te zijn? Hierbij plaats ik mijn werk binnen de ruimere context van interieurarchitectuur. Niet als manifest, maar als voorstel: een manier van werken waarin kwetsbaarheid, traagheid en zintuiglijke betrokkenheid een volwaardige plaats krijgen.

Mijn onderzoek situeert zich op het raakvlak tussen interieurarchitectuur, materiaalonderzoek en ambacht. Het stelt vragen bij het dominante streven naar afwerking, controle en standaardisatie. In plaats daarvan stel ik een praktijk voor waarin ruimte nooit 'af' is, waarin ontwerp voortkomt uit aanraking, vertraging en wederkerigheid.

Papier wordt daarbij niet alleen onderzocht als materiaal, maar als middel tot interactie, tot observatie en de belichaming van tijd en gebruik. Deze benadering sluit aan bij een kritische, maar tegelijk zorgzame en zintuiglijke kijk op interieurontwerp. Het werk is niet reactionair, maar aanvullend op bestaande praktijken: het toont hoe ook fragiele, tijdelijke en persoonlijke materialen als papier een interieur kunnen dragen — en hoe een ruimte, juist daardoor, zorgzaamheid kan oproepen.

Door cyclisch en traag te werken, ontstaat niet alleen een andere vorm van ruimte, maar ook een andere verhouding tot wonen en ontwerpen. Wat zichtbaar wordt, is een interieur als proces: gelaagd, veranderlijk, imperfect. Een ruimte die leeft, ademt, uitnodigt en reageert. En waarin papier, in al zijn breekbaarheid en kracht, de motor is voor een manier van ontwerpen waarin tijd, aanraking en aanwezigheid centraal staan.

Bibliografie

- Bouchez, H. (2017). *Het Wilde Ding*. Studio Jurgen Maelfeyt en Art Paper Editions.
- Csikszentmihalyi, M. (2020). *Flow: Psychologie van de optimale ervaring*. Amsterdam: Boom.
- Deconinck, C., & Dewulf, M. (2024, december). *Wild Behang: ambachtelijk bedrukken van behangpapier met zeefdruk*. Gent.
- Hara, K. (2023). *White*. Baden, Switzerland: Lars Müller Publishers.
- Ingold, T. *Thinking Through Making* [YouTube-video]. Geraadpleegd van <https://www.youtube.com/watch?v=Ygne72-4zyo>
- Koren, L. (1994). *Wabi-Sabi for artists, designers, poets & philosophers*. Berkeley, CA: Stone Bridge Press.
- Pallasmaa, J. (1996). An architecture of the seven senses. In S. Holl, J. Pallasmaa, & A. Pérez-Gómez, *Questions of perception: Phenomenology of architecture* (pp. 27–38). Tokyo: A+U Publishing.
- Pallasmaa, J. (2012). *The eyes of the skin: Architecture and the senses* (3rd ed.). Chichester, UK: Wiley.
- Sennett, R. (2009). *De ambachtsman*. Amsterdam: Uitgeverij Boom.
- Weinthal, L. (Ed.). (2011). *Toward a new interior: An anthology of interior design theory*. New York, NY: Princeton Architectural Press.